

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Укладач Цюра С.Б.

**ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ
ВИЩОЇ ШКОЛИ**

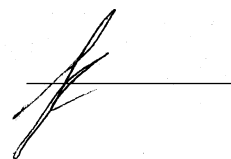
Методичні матеріали для
семінарсько-практичних занять

спеціальність – 032 – історія та археологія
факультет, відділення історичний, магістри I курс

Затверджено

на засіданні кафедри загальної педагогіки
та педагогіки вищої школи
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 29 серпня 2024 р.)

Завідувач кафедри
проф. Квас О. В.

Львів ЛНУ 2024

Курс «Педагогіка та психологія вищої школи» призначено для магістрів спеціальності 032 «Історія та археологія», кваліфікації: Магістр. Магістр історії та археології.

Курс належить до нормативних дисциплін і передбачає формування у студентів знань про вищу освіту у контексті людиноцентричного й суб'єкт-суб'єктного підходів до аналізу процесів розвитку освітніх систем та еволюції університетської освіти. Програма і навчально-методичні матеріали курсу, забезпечують можливість досягти розуміння психологічних засад освітнього процесу у вищій школі, сформувати уміння для проєктування та здійснення викладацької діяльності у закладах фахової, передвищої та вищої освіти.

Курс «Педагогіка та психологія вищої школи» є нормативною дисципліною, яка пропонується магістрам I курсу в обсязі 4 кредитів ECTS. Навчальним планом передбачено 32 годин аудиторних занять (16 лекцій, 16 практично-семінарських занять) і 88 години самостійної роботи.

Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни "Педагогіка і психологія вищої школи" є формування магістрами цілісного розуміння мети, завдань та процесуальних характеристик педагогічної діяльності у закладі вищої освіти на основі систематизації психологічних та педагогічних знань і умінь, практичного досвіду.

Основними завданнями вивчення дисципліни "Педагогіка і психологія вищої школи" є:

- формування у магістрів знань головних положень людиноцентризму і суб'єкт-суб'єктного підходу до проєктування та реалізації освітніх змін;
 - формування знань про принципи та чинники розвитку психічних якостей, пізнавальних процесів та індивідуальних особливостей у юнацькому та дорослому віці;
 - систематизація знань про вищу освіту як ключовий етап професійного розвитку особистості, її професійного мислення, компетентності та самосвідомості;
 - формування знань психолого-педагогічних засад, умінь та навиків організації освітнього процесу у закладах вищої освіти;
 - набуття студентами умінь психолого-педагогічного аналізу та прийняття педагогічно доцільних рішень;
- формування у магістрів особистісного ставлення до гуманістичних цінностей викладача вищої школи та концептуального бачення власної викладацької діяльності

У процесі вивчення студентами курсу, опанування його теоретичними, методологічними, методичними і практичними засадами відповідно до Освітньої програми формуються:

програмні результати навчання :

ПРН 4. Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних проєктів

ПРН 7. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

ПРН 9. Здійснювати викладацьку діяльність в закладах вищої освіти на основі сучасних освітніх технологій, а також принципів і практик європейських країн

й досягаються:

знання про:

- суть педагогічного процесу у вищій школі як людиноцентрованого, суб'єкт-суб'єктної взаємодії;
- розвиток систем вищої освіти та сучасної практики освітнього менеджменту вищої школи;
- напрями організації освітнього процесу у вищій школі у контексті сучасних освітніх змін;
- особливості індивідуального психічного, соціального та професійного розвитку людини у юнацькому і дорослому віці;
- основні стратегії мислення, психологічні засади розвитку пізнавальних процесів та когнітивної сфери у юнацькому та дорослому віці;
- структуру, психолого-педагогічні аспекти організації навчально-пізнавальної діяльності студентів;
- норми, критерії оцінювання знань, умінь студентів;
- психолого-педагогічні засади діяльності викладача вищої школи;

уміння:

- аналізу ідеї університету у контексті її розвитку, традиційної та сучасної парадигми університету;
- активізувати різні стратегії мислення, застосовувати різні способи, прийоми формування у студентів наукових понять, умінь й навичок; розвивати пізнавальні інтереси, формувати особистісне ставлення студентів до змісту навчального курсу;
- аналізувати й проєктувати застосування методів навчання у вищій школі, інтерактивні методи; форми організації навчання студентів;
- застосовувати різні способи постановки мети діяльності у процесі викладання навчального курсу, аналізувати мотиви та цілі навчального курсу;
- конкретизувати мету і завдання і зміст навчальної дисципліни у контексті вищої освіти, професійної освіти та освіти дорослих;
- планувати структуру, зміст, процес організації лекції, практично-семінарського заняття, самостійної роботи студента;

комунікація:

- організовувати позитивне спілкування зі студентами; шляхи, способи вирішення проблем дисципліни та конфліктів у педагогічній діяльності;

- забезпечувати конструктивну співпрацю, взаємодію з особами, які навчаються на основі фахових знань, вмінь на рівні науковому та науково-популярному;

відповідальність та автономія

- розуміти відповідальність за організацію педагогічної взаємодії зі студентами з різними індивідуально-типологічними особливостями;
- делегувати відповідальність і розв'язувати завдання з організації конструктивних умов освітнього процесу;
- аналізувати педагогічні ситуації та приймати доцільні рішення;
- аналізувати власний досвід педагогічної діяльності, пріоритети і стереотипи на предмет його осмислення і подальшого розвитку.

Політика виставлення балів:

I. Поточна навчальна діяльність студента, участь в обговоренні питань семінарсько-практичних занять бали за індивідуальні та групові завдання + 1 модульний контроль за тестовими завданнями у в системі Moodle). Максимальна кількість балів – 50 (50% семестрової оцінки)

II. Контрольні заміри - екзамен - 50 балів (50% семестрової оцінки)

Критерії оцінювання:

Участь в обговоренні питань семінарсько-практичних занять – максимально - 18 балів.

Активна участь у занятті оцінюється в – 3 бали. (3 бали - повна, аргументована доповідь з питань семінару; 2 бали – часткова відповідь; 1 бал – участь у дискусії, обговоренні)

Індивідуальних завдань №№ 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9-14 – з них 5 завдань на вибір студента (максимально 12 балів).

Одне завдання оцінюється в – 2 бали (2 бали повна, аргументована відповідь, 1 бал – часткова відповідь).

Індивідуального завдання № 8 - Силабус навчальної дисципліни – максимально 15 балів

13-15 балів – документ розроблено відповідно до всіх вказівок Методичних рекомендацій;

10-12 балів – документ містить цільову, тематичну частину силабуса, очікувані результати, але не повністю висвітлює організаційно-методичну частину (Додаток Схема курсу)

7-9 – розроблений матеріал силабуса поверхово розглядає цільову, змістову та організаційно-методичну частину курсу.

4-6 – розроблено лише мету, завдання курсу та літературу до його вивчення

1-3 – назва курсу, орієнтовна тематика, окремі елементи не узгоджені в єдину структуру

0 – повний, або частковий плагіат

Індивідуального завдання № 15 - "План-конспект практично-семінарського заняття – максимально 5 балів

5 балів – розроблено цільову, змістову та методичну частину заняття розглянуто можливості використання інтерактивних методів навчання;
3-4 – робота містить цільову, змістову частину заняття, очікувані результати, але поверхово висвітлено методичну частину заняття.
1-2 – розроблений матеріал неповно висвітлює як цільову, змістову, так і організаційно-методичну частину заняття.

Тестових завдань у системі Мудл – 1 бал за одну правильну відповідь

У процесі оцінювання враховується: активність студента під час аудиторних занять, групової та індивідуальної аудиторної роботи; самостійність, оригінальність творчість у результатах мислення. Відпрацювання занять, пропущених з поважних причин, проводиться за розкладом консультацій викладача.

Академічна доброчесність. Дотримання академічної доброчесності під час вивчення курсу забезпечується:

- ♦ обговоренням на першому лекційному занятті норм академічної доброчесності;
- ♦ обговоренням на першому лекційному занятті видів, форм і методів навчальної діяльності студента, вимог щодо оцінювання результатів і критеріїв оцінювання;
- ♦ повідомлення студентів про наслідки плагіату чи інших форм недоброчесності (їх виявлення в письмовій роботі студента є підставою для незарахування викладачем завдання, незалежно від масштабів плагіату чи обману);
- ♦ заборона користування мобільними пристроями під час іспиту, виконання модульних контрольних робіт і самостійних практичних завдань під час аудиторних занять;
- ♦ обов'язкове посилання на використані літературні джерела під час написання навчальних завдань (есе, матеріалів доповідей, схем та ін.)

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

1. ТЕМИ І ПИТАННЯ ВИНЕСЕНІ НА ОБГОВОРЕННЯ НА СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

Тема 1. Вступ в інтегрований курс «Педагогіка і психологія вищої школи»

1. Поняття вищої освіти у сучасному світовому освітньому просторі, її рівні і види.
2. Внутрісистемні чинники розвитку освіти.
3. Вплив позасистемних чинників на розвиток освіти: інформаційного, людського, геополітичного, екологічного.
4. Глобалізація та інтеграція як загальні чинники розвитку освітніх систем.

Рекомендації. У процесі підготовки матеріалів та під час семінарсько-практичного заняття зверніть увагу на наступне.

– *Визначення поняття «чинник»*

– *Внутрісистемні чинники – це суб'єктні ініціативи і об'єктивні процеси. В основному їх ініціюють суб'єкти Студент, Викладач, Міністерство освіти.*
– *У процесі аналізу позасистемних чинників їх доцільно розмежовувати на: ті, які безпосередньо дотичні до функціонування вищої школи і ті, які більш опосередковані;*
чинники ринку праці;
чинники регіональні й глобальні.

Тема 2. Суб'єктний простір вищої школи. Класична і сучасна парадигма діяльності

1. Стан і загальні тенденції вищої освіти розвинених зарубіжних країн у першій чверті XXI ст.
2. Еволюція структури систем вищої освіти.
3. Стан і загальні тенденції вищої освіти у глобалізованому світі.
4. Українська вища школа у контексті глобальних процесів

Рекомендації. У процесі підготовки матеріалів та під час семінарсько-практичного заняття зверніть увагу на наступне.

– *Еволюція систем вищої освіти тривалий час мала державне обмеження, а у другій половині XX ст отримала міждержавний характер*
– *Зміна парадигми вищої освіти має глобальний характер, але не є явищем остаточним.*
– *Моделі вищої освіти, усталенні на середину XX століття модифікуються уже не ознакою країни та освітнього менеджменту, а за ознакою потреб ринку праці та відповіді на це освітнього менеджменту*

Тема 3. Психологічні особливості і педагогічне середовище розвитку у юнацькому і дорослому віці.

1. Вікові особливості ранньої і пізньої юності.
2. Особливості психофізичного та соціального розвитку людини дорослої.

Рекомендації. У процесі підготовки матеріалів та під час семінарсько-практичного заняття зверніть увагу на наступне.

– *Вікові особливості розвитку у період ранньої і пізньої юності доцільно розглядати за якомога більшою кількістю параметрів: психофізіологічним, психосоціальним, індивідуальнопсихологічним*
– *Особливості психофізичного та соціального розвитку людини дорослої доцільно розглядати відповідно до вікової періодизації дорослого віку.*

Тема 4. Вікові кризи та фактори розвитку

1. Сутність і завдання вікових криз.

2. Фактори розвитку. Соціальні нормативні. Біологічні нормативні. Індивідуальні ненормативні.

Рекомендації. У процесі підготовки матеріалів та під час семінарсько-практичного заняття зверніть увагу на наступне.

Дві основні кризи юності – криза ідентичності і криза самотності потребують не лише вдумливого аналізу наукових джерел, але й рефлексивного аналізу

Тема 5. Психолого-педагогічні особливості пізнавальної діяльності у юнацькому та дорослому віці

1. Основні стратегії мисленнєвої діяльності. Екстеріоризація. Інтеріоризація. Проблематизація і рефлексія.
2. Формування досвіду критичного мислення.
3. Психолого-педагогічні підходи до роботи з студентами із високою креативністю.
4. Психологічні основи формування професійного системного мислення.

Рекомендації. У процесі підготовки матеріалів та під час семінарсько-практичного заняття зверніть увагу на наступне.

– *Поняття стратегій мислення як механізмів функціонування вищих психічних функцій, що є у першу чергу психофізіологічними не усвідомленими процесами*
– *Поняття стратегій мислення як свідомої діяльності, спеціально організованої мисленнєвої активності.*

Тема 6. Психологічні особливості професійного розвитку особистості та професійної освіти

1. Складові професійного розвитку історика.
2. Психологічна готовність до професії. Теорії професійного розвитку.
3. Викладач як професія. Складові педагогічної майстерності. Типологія особистості викладача.

Рекомендації. У процесі підготовки матеріалів та під час семінарсько-практичного заняття зверніть увагу на наступне.

– *Професійний розвиток історика – це розвиток, який починається у системі «людина – знакова система», але часто переорієнтовується у систему «людина – людина»*

Тема 7. Дидактика вищої школи. Зміст освіти

1. Державні стандарти післяшкільної освіти. Професійні стандарти. Міжнародні стандарти. Національна рамка кваліфікацій.
2. Освітні програми: освітньо-професійні, освітньо-наукові.

3. Навчальні плани. Навчально-методичний комплекс дисципліни.
4. Вища історична освіта в Україні: державні стандарти, зміст. Мета і завдання історичної освіти.

Рекомендації. У процесі підготовки матеріалів та під час семінарсько-практичного заняття зверніть увагу на наступне.

Тема 8. Процес навчання у вищій школі. Форми та методи навчання

1. Характеристика технологій особистісно орієнтованого, розвивального навчання, навчання як дослідження, дискусії, гри, кооперативне навчання.
2. Навчальні заняття: лекції, семінарські, практичні та лабораторні заняття, практикуми, консультації - характеристика їх дидактичних функцій та методика організації.
3. Методи навчання. Лекція як метод навчання. Інтерактивні методи навчання.
4. Методи контролю. Системи оцінювання, організації зворотнього зв'язку, її види, форми (колоквіуми, заліки, іспити) та методи.

Рекомендації. У процесі підготовки матеріалів та під час семінарсько-практичного заняття зверніть увагу на наступне.

Розподіл балів:

Поточна навчальна робота на заняттях Теми 1-8	Індивідуальні завдання №1-7, 9-14	Індивід. завд. №8 Силабус	Індивід. завд. №15 Консп. заняття	Екзамен	Сума
20	10	15	5	50	100

Література для вивчення дисципліни

Основна (базова)

1. Біляковська О.О., Мицишин І.Я., Цюра С.Б. Дидактика вищої школи. Навч. пос. – Львів, 2013. 358с.
2. Зайченко І.В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі: навч. посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2016. 456 с.
3. Педагогіка (у структурно-логічних схемах і таблицях) : навч. посібн. А.А. Марушкевич, Є.С. Спіцин, Н.В. Кошечко. К: ЦП «Компритинг», 2020. 91с.
<http://surl.li/fbgzsw>

4. Педагогіка вищої школи [Електронний ресурс] : підручник / В. П. Головенкін ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 290 с. <http://surl.li/sbhfwk>
5. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посіб. / Л.А. Марцева. – Електронні дані. – Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. – 150 с. <http://surl.li/syghhi>
6. Психологія розвитку особистості у підлітковому та ранньому юнацькому віці. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. К.В. Седих. – Полтава : Астроя, 2018. – 342 с. <http://surl.li/joleu>
7. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Підручник. Київ: Каравела, 2017. 360 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33688061.pdf>

Допоміжна

1. Асистентська педагогічна практика студентів(освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр») Робоча програма та інструктивні матеріали / уклад Герцюк Д.Д., Ковальчук Л.О., Равчина Т.В., Цюра С.Б. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2012 – 56с
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: «Академвидав», 2012. 352 с.
3. Основи педагогічної майстерності. Авт. кол.: Н. Мачинська, А. Федорович, Н. Яремчук. Львів, ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 286 с.
4. Психологія вищої школи: Підручник. 2-е вид. – К.: Каравела, 2008. – 352с
5. Психологія професійної діяльності : підручник / за ред С.К. Шандрука. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. 256с.
6. Поліщук О.Р. Психологічні основи професійного розвитку особистості / Габітус. Вип. 43, 2022. С.168-172. <http://habitus.od.ua/journals/2022/43-2022/29.pdf>
7. Цюра С.Б. Педагогіка особистого досвіду. Практикум для самостійної роботи. Л. 2006.
8. Ягупов В. В. Професійний розвиток особистості фахівця: поняття, зміст та особливості. Наукові записки. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. 2015. Т. 175. С. 22–28.
9. Hall D. T., Chandler D. E. Psychological success: When the career is a Calling. J. Organizat. Behav. 2005. № 26. P. 155–176
10. Zimbardo P.G. Man Interrupted : Why Young Man are Struggling an What we can do about it. (Чому молода людина бореться і як з цього приводу маємо діяти) Nikita Coulombe; Conan Press, 2016 <https://www.forewordreviews.com/reviews/man-interrupted/>

Інтернет-джерела

1. Діаграма структури вищої освіти в Україні : URL: <http://surl.li/jollf>
2. Закон України «Про вищу освіту»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

3. Закон України «Про освіту»: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Методичні рекомендації щодо розробки, оновлення, перегляду, закриття освітніх програм в Університеті : <https://educationquality.lnu.edu.ua/accreditation/university-documents/>
5. Методичні рекомендації порядку розробки силабусу навчальних дисциплін у Львівському національному університеті імені Івана Франка URL:https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/reg_syllabus.pdf
6. Національна рамка кваліфікацій URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/natsionalna-ramka-kvalifikatsiy>
7. Стандарти вищої освіти за відповідними спеціальностями: URL: <http://surl.li/tvle>
8. Психологія юнацького і дорослого віку: URL: <https://pidru4niki.com>
9. Педагогіка та методика викладання у вищій школі: URL: <https://pidru4niki.com>
10. Порівняння дескрипторів рівнів національної рамки кваліфікацій із дескрипторами циклів рамки кваліфікацій європейського простору вищої освіти: URL: <http://surl.li/jolkw>

Перелік тем для підсумкового контролю (екзамен)

1. Педагогіка вищої школи як наука, предмет, основні віхи історичного розвитку.
2. Психологія вищої школи, психологічні засади педагогічного процесу, явища і стани.
3. Поняття вищої освіти у сучасному світовому освітньому просторі, її рівні і види.
4. Системні і позасистемні чинники розвитку вищої освіти.
5. Суб'єктність особистості як педагогічна проблема та психологічний феномен.
6. Суб'єкти діяльності систем вищої освіти. Самоаналіз суб'єктності. 4. Порівняльний аналіз класичної і сучасної парадигм діяльності вищої школи.
7. Українська вища школа у контексті глобалізаційних змін, ковіду та російсько-української війни.
8. Юнацький і дорослий вік.
9. Вікові особливості ранньої і пізньої юності.
10. Особливості психофізичного та соціального розвитку людини дорослої.
11. Сутність і завдання вікових криз. Специфіка протікання криз у юності і дорослому віці. Еріксон, Марсія.
12. Фактори розвитку. Соціальні нормативні. Біологічні нормативні. Індивідуальні ненормативні.
13. Теорія поколінь. Особливості пізнавально-ціннісної структури "Я" в контексті теорії поколінь.
14. Аналіз особливостей пізнавальної діяльності у юнацькому і дорослому віці.
15. Фактори когнітивного розвитку. Прості і складні когнітивні стратегії.
16. Основні стратегії мисленневої діяльності. Екстеріоризація. Інтеріоризація. Проблематизація і рефлексія.

17. Формування досвіду критичного мислення.
18. Психологічні основи формування професійного системного мислення.
19. Складові професійного розвитку. Психологічні основи професійного самовизначення.
20. Класифікація професій Клімова та 8-ми факторна теорія професійного вибору.
21. Теорії професійного розвитку та професійного вибору. Теорія сценарію Берна, професійного розвитку Сьюпера, професійного вибору Холанда, компромісу Гінзберга.
22. Викладач вищої школи як професія. Складові педагогічної майстерності.
23. Професійний стандарт викладача. Типологія особистості викладача.
24. Дидактика вищої школи, об'єкт і предмет у історичному розвитку.
25. Основні категорії дидактики вищої школи.
26. Основні дидактичні системи. Людиноцентризм. Педагогіка партнерства.
27. Рівні вищої освіти в Україні та наукові ступені.
28. Закономірності та принципи навчання.
29. Поняття змісту освіти. Зміст освіти у вищій школі (загальнотеоретичний, профілюючий і спеціально науковий).
30. Організація змісту освіти у вищій школі: курсово-предметна, інтегрована, частково і цілісно вибіркова.
31. Державні стандарти післяшкільної освіти. Професійні стандарти. Міжнародні стандарти.
32. Національна рамка кваліфікацій. Освітні програми: освітньо-професійні, освітньо-наукові. Навчальні плани.
33. Навчально-методичний комплекс дисципліни.
34. Вища історична освіта в Україні: концепція, державні стандарти, зміст. Мета і завдання історичної освіти.
35. Особливості організації навчального процесу у вищій школі. Традиційні види і типи.
36. Учіння як діяльність студента. Викладання як діяльність, її спрямованість.
37. Характеристика і специфіка когнітивного та досвідного учіння, учіння як моделювання зразків, алгоритмів.
38. Поняття "педагогічна технологія" та технологія навчання. Традиційні та інноваційні технології навчання, їх сильні та слабкі сторони.
39. Педагогічна інноватика, закони інноваційного процесу, типи інновацій.
40. Характеристика освітніх технологій особистісно орієнтованого, розвивального навчання, навчання як дослідження, дискусії, гри, кооперативне навчання, технології формування критичного та творчого потенціалу.
41. Форми навчання. Переваги та недоліки - денної, вечірньої, заочної, дуальної, екстернату та дистанційної форм здобуття вищої освіти у т. ч. історика
42. Види дистанційного навчання і його перспективи з огляду на специфіку освіти.
43. Форми навчальної діяльності на заняттях. Індивідуальні заняття. Індивідуальні завдання. Практична підготовка

44. Форми організації навчання у вищому закладі освіти. Лекції, семінарські, практичні та лабораторні заняття - характеристика їх дидактичних функцій та види.
45. Методи навчання і їх класифікації.
45. Лекція як метод навчання.
46. Інтерактивні методи навчання.
47. Методи контролю. Системи оцінювання, організації зворотного зв'язку, її види, форми та методи.
48. Внутрішні та зовнішні системи забезпечення якості знань. НАЗЯВО, ДСЯО.
49. Експертна оцінка якості освіти. Здобувачі освіти як експерти.
50. Поняття, завдання, рівні та види самостійної роботи студентів.
51. Самостійна, науково-дослідницька робота студентів, різноманітні її форми
52. Організація умов для процесу самостійної роботи студента.